Deel 4

‘ik beslis’

'ik beslis'

De wereld staat niet stil, zij verandert voortdurend. Dit creëert nieuwe mogelijkheden en uitdagingen. Vandaag nemen technologische ontwikkelingen met en voor de verwerking van persoonsgegevens in deze wereld een belangrijke plaats in, ook in de leefwereld van kinderen en jongeren. Technologie is een verrijking van hun leefwereld. Toch worden technologische ontwikkelingen vaak als een bedreiging beschouwd voor de privacy. Aan elke gegevensverwerking zijn immers risico's verbonden op het vlak van privacybescherming. Wanneer er echter bewust en verantwoordelijk wordt omgegaan met persoonsgegevens van zowel zichzelf als van anderen, kunnen kinderen, jongeren en hun ouders vertrouwen hebben in deze nieuwe technologieën en genieten van de vele positieve mogelijkheden die zij bieden.

'Ik beslis' is dan ook gefundeerd op het uitgangspunt dat de bescherming van de privacy van onze kinderen en jongeren pas dan kan slagen wanneer zij zich bewust zijn van hun privacy en van die van anderen. Daarom zijn de website www.ikbeslis.be en alle projecten van 'ik beslis' erop gericht jongeren te tonen hoe ze zich een privacy-vriendelijke attitude kunnen toe-eigenen, voor zichzelf maar ook ten aanzien van de anderen. Het ondersteunend team achter het 'ik beslis'-project bestaat uit een groepje medewerkers van de Privacycommissie, allen met verschillende achtergrond maar met één gemeenschappelijke overtuiging: jongeren moeten worden gestimuleerd bij de ontwikkeling van hun privacyreflex.

Het centrale informatieproduct van 'ik beslis' is haar website www.ikbeslis.be. Deze website bevat informatie rond de bescherming van persoonsgegevens op maat van 4 doelgroepen: kinderen, jongeren, ouders en het onderwijs.

Omdat ook ouders en scholen met heel wat vragen zitten rond de privacy van hun kinderen en leerlingen, wil 'ik beslis' ook voor hen een bron van informatie zijn. 'Ik beslis' wil hen daarenboven ook, als voornaamste actoren in de opvoeding van kinderen en jongeren, stimuleren om bij te dragen aan de bewustwording rond privacy bij kinderen en jongeren.

1 'ik beslis' in 2015

In 2015 veroverde het 'ik beslis'-project definitief zijn plek binnen de Privacycommissie. Met de jaren evolueerde het 'ik beslis'-project, en het ondersteunende team, tot een referentiepunt voor de problematiek rond de - al of niet online - privacybeleving van jongeren, maar eenzeer van hun ouders en leerkrachten.

Dit jaar lag de focus op de adolescenten (15-18 jarigen). Deze doelgroep is opgegroeid met nieuwe technologieën en sociale media. Voor hen hebben smartphones, YouTube, Facebook, snapchat, WhatsApp, Instagram, geen geheimen en heel dikwijls zijn zij net diegenen die hun ouders, en zelfs leerkrachten, de nieuwe apps en toepassingen leren kennen en gebruiken. Hoewel zij deze nieuwigheden moeiteloos in hun dagelijkse leven integreren, blijkt dat velen er geen vermoeden van hebben tot welke privacy-consequenties hun online-activiteiten kunnen leiden.

Daarom werd 2015 voor 'ik beslis' het jaar van het recht op afbeelding. Een thema – zo is gebleken – dat niemand onberoerd laat en waar velen vragen rond hebben. Uit cijfers afkomstig van Awel blijkt dat er in 2015 een honderdtal gesprekken rond gepest worden in verband met foto's, filmpjes hebben plaatsgevonden met jongeren. Meer specifiek gaat het vaak over gepest worden door een naaktvideo/naaktfoto, al dan niet zelf doorgestuurd of online geplaatst, gepest worden door een foto of filmpje op internet/facebook/snapchat. Awel merkt ook op dat kinderen en jongeren hun rechten in verband met het ongewild verspreiden van filmpjes en foto's niet echt lijken te kennen. Meer dan 100 gesprekken, dat zijn gemiddeld 2 gesprekken per week. En wetende dat lang niet alle jongeren een luisterend oor zoeken bij Awel, geeft dit toch aan dat een deel van onze jongeren problemen ondervindt door de verspreiding van hun beeldmateriaal.

Het recht op afbeelding houdt kort gesteld in dat voor het maken en verspreiden van beeldmateriaal van personen, de toestemming nodig is van de afgebeelde perso(o)n(en). Via verschillende acties (de ontwikkeling van een lespakket, de verspreiding van een folder en het uitwerken van een themablok op de 'ik beslis'-website) bracht 'ik beslis' dit thema onder de aandacht.

Hierna volgt een overzicht van de belangrijkste 'ik beslis'-initiatieven in 2015.

1.1 Het privacy-laboratorium – een project in samenwerking met Emsoc en het Vlaams Departement Onderwijs en Vorming – bekendmaking winnaar

"Maar hoe werkt dat dan, die privacy-instellingen?", "ik begrijp niet hoe ik de privacy-instellingen op sociale media moet gebruiken", … vele jongeren (maar evengoed volwassenen) maken geen gebruik van de privacy-instellingen die sociale netwerksites ter beschikking stellen. Misschien omdat ze niet weten dat deze bestaan, maar evengoed omdat ze er niet mee kunnen werken. Jongeren louter vertellen dat ze de privacy-instellingen op sociale media moeten gebruiken, is dus slechts het begin.

Daarom ontwikkelde 'ik beslis' het privacy-laboratorium. Dit is een initiatief dat op zichzelf staat, maar tevens ook werd gebruikt voor de campagne 'Wie ben jij online?" van het Departement Onderwijs en Vorming Vlaanderen. "Wie ben jij online?" was een campagne over online privacy voor klassen van de 1ste graad secundair. De campagne liep van 16 oktober 2014 tot 15 januari 2015. Aan deze campagne was ook een wedstrijd gekoppeld. Een van de wedstrijdopdrachten was het 'Privacy Lab' van 'ik beslis'.

Een school uit Bree kwam als winnaar uit de bus. Deze klas won een uitstap naar een pretpark, kreeg een infosessie over internetgebruik en de leerkracht won een tablet. De klas 1Ba Piva Antwerpen waagde zich aan de opdracht van het privacy-laboratorium en maakte een creatief filmpje over het gebruik van veilige wachtoorden. Dit filmpje werd gepubliceerd op onze website www.jongeren.ikbeslis.be/privacytyps-uit-het-lab-0.

1.2 Lespakket Recht op afbeelding

Dit jaar ontwikkelde het 'ik beslis'-team in samenwerking met CHIPS vzw het lespakket 'Recht op afbeelding' voor de tweede en derde graad van het secundair onderwijs.

Dat er grote nood bestaat aan meer duiding rond dit thema, lijdt geen twijfel. We delen 24/24 en 7/7 met z'n allen massaal foto's en filmpjes en worden overstelpt met ontelbare beelden over alles en nog wat, over onszelf, onze kinderen, onze familie, onze sportclub, onze school, ons werk, onze kerk, onze jeugdbeweging,enz... Youtube, Snapchat, Instagram, Airdrop, WhatsApp, etc. Een paar jaar terug nog onbestaande maar nu dagelijkse kost. Voor onze jongeren is een leven zonder online delen van beeldmateriaal nu al ondenkbaar.

Het hoeft geen betoog dat deze evolutie bij tijden onze privacy in het gedrang brengt. Niemand schijnt nog precies te weten of we kunnen weigeren om gefilmd te worden of verbieden dat beeldmateriaal over ons verspreid wordt.

Het lespakket recht op afbeelding biedt een antwoord op deze vragen. Aan de hand van dagdagelijkse voorbeelden – het nemen van selfies tot het filmen van scoutsfuiven - leren de leerlingen dat het niet is toegestaan om alles zomaar te filmen of te fotograferen, laat staan online te delen. Bij het lespakket hoort ook een interactieve foto-oefening, die de leerlingen als oefening kunnen maken. Het

lespakket is modulair opgebouwd en is daarom zowel bruikbaar in het algemeen onderwijs als in de technische- en beroepsrichtingen. Het is uitgegeven in het Nederlands en in het Frans. Het kan gratis gedownload worden via onze website: www.ikbeslis.be; doelgroep onderwijs.

Met dit lespakket willen we er op een positieve manier toe bijdragen dat jongeren bewuster én privacyvriendelijker omgaan met beeldmateriaal.

Dit lespakket is het resultaat van de vruchtbare samenwerking tussen het 'ik beslis'-team van de Privacycommissie en CHIPS vzw. Dankzij de unieke combinatie van kennis, ervaring en vaardigheden van beide organisaties, laat dit lespakket de leerlingen op een prettige manier kennismaken met het recht op afbeelding.

Het lespakket werd verspreid via de Nederlandstalige en Franstalige onderwijsfora, gepubliceerd op de website 'ik beslis' en bekendgemaakt via een mailing naar alle Belgische scholen.

1.3 Folder "Recht op afbeelding – Hoe zit dat?"

Naast het lespakket, ontwierp het 'ik beslis'-team ook een folder rond het recht op afbeelding. Deze folder werd specifiek ontworpen door en voor jongeren. Hiertoe ging 'ik beslis' een samenwerking aan met CHIPS vzw. Deze vereniging wordt ondersteund door de Vlaamse Gemeenschap en is een organisatie voor jongeren met journalistieke ambities. De voorbeelden uit de folder zijn gebaseerd op waargebeurde feiten. De inhoud is specifiek afgestemd op de vaardigheden en de leefwereld van deze doelgroep.

Via deze folder wordt aan jongeren uitgelegd dat het maken en verspreiden van beeldmateriaal enkel kan mits de toestemming van de afgebeelde personen. Net als bij het lespakket over het recht op afbeelding, is de centrale boodschap niet om het maken en verspreiden van beeldmateriaal te verbieden, maar om de jongeren de nodige kennis en vaardigheden bij te brengen om op een correcte manier met beeldmateriaal van henzelf en anderen om te gaan. Zo wordt miserie rond beeldmateriaal vermeden en blijft het maken en delen van beeldmateriaal voor iedereen plezant.

De folder bestaat in de drie landstalen en werd gepubliceerd op de onderwijsfora, op de website 'ik beslis' en bekendgemaakt via een massale mailing naar de Belgische steden en gemeenten, de Belgische scholen en de Belgische CLB-centra.

Dat de folder tegemoetkomt aan een algemene behoefte, blijkt uit de grote belangstelling voor de folder. De bestellingen lopen massaal binnen zowel vanuit de steden en gemeenten, de scholen, CLB-centra, maar ook Hogescholen en Universiteiten. Eind 2015 werden reeds 37.000 folders verspreid.

Het is nu al duidelijk dat de folder ook in 2016 volop actueel zal blijven en dat de nood aan correcte informatie rond dit thema nog zal groeien.

De folder "Recht op afbeelding – Hoe zit dat?" is gratis te bestellen via onze website www.ikbeslis.be

1.4 Website

Hoewel er hier niet verder zal worden op ingegaan, spreekt het vanzelf dat de website 'ik beslis' voortdurend wordt bijgewerkt en vernieuwd. In 2015 werden een themablok rond het recht op afbeelding en een themablok over smartphones en tablets en hun toepassingen aan de website toegevoegd.

1.5 Deelname aan internationale en nationale werkgroepen rond mediawijsheid

1.5.1 Werkgroep "Digitial Education for all" van de Internationale conferentie van commissarissen gegevensbescherming

Gedurende 2015 volgde het 'ik beslis'-team deze werkgroep die de uitwisseling van goede praktijken en initiatieven van de gegevensbeschermingsautoriteiten wil bevorderen en niet alleen de Europese maar ook deze buiten de Europese grenzen die burgers willen sensibiliseren inzake het eerbiedigen van privacy en persoonsgegevens. De werkgroep focust zich vooral op promotie en sensibiliseringscampagnes bestemd voor leerkrachten, opvoeders en andere actoren in de opvoedingssector evenals voor de ouders.

1.5.2 Adlit

Het Adlit-project is een onderzoeksproject rond reclamewijsheid bij minderjarigen. Het doel van het Adlit project (dat staat voor 'advertising literacy' of reclamewijsheid) is nagaan hoe we kinderen en jongeren kunnen leren omgaan met reclame, zodat ze opgroeien tot geïnformeerde consumenten die zelf bewuste keuzes maken. Meer informatie over dit project is te vinden op www.adlit.be/

Een lid van het 'ik beslis'-team is lid van het begeleidingscomité bij dit wetenschappelijk onderzoek.

1.5.3 Rondetafelgesprek over (online) privacy en de rol van opvoedingsverantwoordelijken

Op 16 september 2015 organiseerde de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen een rondetafelgesprek over (online) Privacy en de rol van opvoedingsverantwoordelijken. De Kinderrechtencoalitie Vlaanderen is een netwerk van 26 niet-gouvernementele organisaties die in de brede zin actief zijn rond kinderrechten. Haar voornaamste taak bestaat uit het toezien op de naleving van het VN-Kinderrechtenverdrag in België.

In 2015 koos de Kinderrechtencoalitie 'Privacy' als een van de onderwerpen waarrond zij ging werken. In de vorm van twee rondetafelgesprekken probeert de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen na te gaan waar de knelpunten liggen en welke aanbevelingen zij kan formuleren. Met de input van de ronde tafelgesprekken wil de Kinderrechtencoalitie tot een standpunt (een zgn. 'position paper') komen. Met dit standpunt gaat de Kinderrechtencoalitie vervolgens aan de slag in haar beleidsbeïnvloedend werk.

'ik beslis' ging in op een uitnodiging tot deelname aan het rondetafelgesprek over (online) privacy en de rol van opvoedingsverantwoordelijken.

1.5.4 Belgian Better Internet Consortium - B-Bico

In het kader van het Connecting Europe Facility Programma van de Europese Commissie, heeft Child Focus een nieuw project op poten gezet, genaamd B-BICO (Belgian Better Internet Consortium) en dit in partnerschap met Media Animation, Cert.be, de Conseil Superieur de l'Education aux Medias en het Vlaams Kenniscentrum voor Mediawijsheid. Het hoofddoel van dit project is het samenbrengen van alle belangrijke actoren die werken aan een veiliger en beter internet voor kinderen en jongeren. Door de creatie van een consortium van deze actoren, willen we de kennisuitwisseling stimuleren en synergieën of concrete samenwerkingen faciliteren. Daarnaast zullen de projectpartners ook een aantal concrete vormings- en sensibiliseringsacties op poten zetten. Nadere informatie hierover is beschikbaar op de volgende webpagina: www.b-bico.be

'ik beslis' was aanwezig op de lanceringsvergadering en volgt dit project op.

1.5.5 Overlegplatform over de meerwaarde van onderzoek voor de media-industrie (en omgekeerd) op vlak van mediawijsheid

Mediawijs.be, het Kenniscentrum Mediawijsheid, wil de komende jaren werken aan een traject om de media-industrie meer te betrekken bij het mediawijsheid-verhaal. Het Kenniscentrum Mediawijsheid organiseert daarom een aantal inspirerende sessies om te bekijken hoe verschillende actoren uit de industrie elkaar kunnen versterken.

Op 19 november 2015 was 'ik beslis' aanwezig op de eerste sessie.